

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Maruša Vode

Informacijska pismenost

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Maruša Vode

Mentor: doc. Dr. Janez Štebe

Informacijska pismenost

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

*Najlepše se zahvaljujem svojemu mentorju,
doc. dr. Janezu Štebetu, za strokovne nasvete in pomoč.*

Hvala tudi vsem, ki ste v času študija verjeli vame in me spodbujali.

Informacijska pismenost

V svojem diplomskem delu se osredotočam na koncept informacijske pismenosti na splošno in v povezavi z družabnim omrežjem Facebook. Obravnavam različne vidike informacijske pismenosti, ki se navezujejo na nove tehnologije in načine posredovanja informacij. V teoretičnem delu predstavim informacijsko družbo, ki jo postavim v kontekst spleta 2.0. Ukvarjam se torej s problemom sodobne informacijske družbe, ki je na eni strani množica informacij, na drugi strani pa množica razpoložljivih tehnologij in kanalov, preko katerih pridemo do ustreznih informacij. Cilj mojega diplomskega dela je raziskati možnosti učenja in izobraževanja v okolju socialnega omrežja Facebook, ki predstavlja bistven del sodobnega življenja, zato je pomembno, da ga znamo izkoristiti tudi za namene boljše informacijske pismenosti. V aplikativnem delu naloge sem zato ovrednotila znanje z vidika družabnega omrežja Facebook. Z raziskavo na Facebooku sem poskušala dokazati, da je Facebook primeren medij, kjer se lahko učimo in izboljšujemo našo informacijsko pismenost, kar dokazujejo tudi mnenja in izkušnje uporabnikov.

Ključne besede: informacijska pismenost, informacijsko opismenjevanje, socialna omrežja, Facebook.

Information literacy

The purpose of this final thesis is to demonstrate how wider angle of information literacy works in connection with social network such as Facebook. I address different views of information literacy which combines new technologies and ways of information interference. Theoretical part is demonstrating informational society in web 2.0. The problem that I deal with in my thesis is about modern information society. On one hand I am dealing with plurality of information, on the other hand the multitude of available technologies and channels through which we gain relevant information. The aim of my thesis is to explore learning and education in an environment of Facebook, which constitutes an essential part of modern life. It is important to use it for purposes of better information literacy. In the applicative part of the project, I therefore assess the knowledge in terms of social network, where I have tried to prove that Facebook is a suitable medium, where we can learn and improve our information literacy, as evidenced by the opinions and experiences of users.

Key words: information literacy, life long learning, social networks, Facebook.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	8
2 INFORMACIJSKA DRUŽBA.....	10
2.1. Informatizacija in informacijsko-komunikacijske tehnologije.....	11
2.1.1 Pomen IKT pri pridobivanju informacij.....	13
3 Pismenost sodobne družbe	15
3.1 Splet 2.0. in njegova interaktivnost	16
3.2 Vrste pismenosti in njihova povezanost.....	17
3.1.1 Funkcionalna pismenost	17
3.1.2 Digitalna pismenost	18
3.1.3 Računalniška pismenost	18
3.1.4 Medijska pismenost	20
3.1.5 Omrežna pismenost	21
3.1.6 Knjižnična pismenost	21
4 Informacijska pismenost.....	23
4.1 Informacijsko opismenjevanje.....	25
4.1.1. Konkreten primer vključevanja sodobne tehnologije v proces formalnega izobraževanja	26
4.2 Znanje	27
4.1.2 Model Big6.....	29
5 Analitična opredelitev IP v dobi spleta 2.0.	31
5.1 Socialna omrežja kot izobraževalni potencial v dobi spleta 2.0 Error! Bookmark not defined.	
5.1.1 Nekaj malega o Facebooku	32
5.2 Učenje informacijske pismenosti preko družabnega omrežja Facebook.....	34
6 Analiza raziskave o učenju IP na Facebooku	38

6.1 Potek raziskave	39
6.2 Analiza odgovorov	40
6.3. Ugotovitve	44
7 Zaključek	46

KAZALO TABEL

Tabela 4.1: Model Big6	29
------------------------------	----

KAZALO SLIK

Slika 5.1: Število uporabnikov Facebooka po svetu (december 2004 - julij 2010, v milijonih)	33
---	----

1 UVOD

Pojem informacijska družba poudarja vlogo informacij v družbi. Množico informacij lahko označimo kot obliko socialne organizacije, v kateri procesiranje in prenos informacij postajajo temeljni vir produktivnosti in moči (Gantar 2004, 3).

V sodobnem svetu je eden glavnih dejavnikov našega prizadevanja in delovanja v življenju denar, ki pomeni moč in oblast. Do njega lahko pridemo na več načinov, za vse načine pa velja, da je potrebno imeti prave informacije v pravem času in na pravem mestu.

Glavna značilnost sodobne družbe je eksplozija informacij, katere je težko ločiti na dobre in slabe oziroma koristne in nekoristne za naš namen, zato moramo biti informacijsko pismene osebe, ki znajo izbrati pravi način, kako do podatkov in informacij priti ter jih uporabiti za svoj namen. Glavni problem ni več dostopnost do podatkov ampak način, preko katerega do njih pridemo in na kakšen način jih znamo uporabiti. Razvoj informacijsko komunikacijskih tehnologij nas je pripeljal v svet, kjer je znanje o uporabi informacijskih tehnologij nuja in pogoj, da sploh lahko v družbi delujemo.

V svoji diplomski nalogi bom predstavila koncept informacijske pismenosti v širšem okviru, ki ga bom poskušala primerjati z novimi tehnologijami pridobivanja informacij in možnostmi komuniciranja. Predvsem se osredotočam na sodobno informacijsko družbo, informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, naše znanje o uporabi tehnologije in o možnostih komuniciranja ter pridobivanja znanja. Vse te komponente se morajo med sabo uspešno dopolnjevati, da nas pripeljejo do informacijsko pismene osebe v družbi, v kateri živimo.

V teoretičnem delu diplomske naloge na začetku govorim o nastanku informacijske družbe in množici informacij, ki nas obkrožajo. Osredotočam se na informacijsko-komunikacijske tehnologije in na njihovo pomembnost za učinkovito pridobivanje informacij. V naslednjem poglavju se osredotočam na pismenost sodobne družbe, splet 2.0. in na

posamezne vrste pismenosti, ki jih poznamo. V četrtem poglavju razglabljam o informacijski pismenosti, kjer dajem poudarek informacijskemu opismenjevanju in pridobivanju znanja, ki je pomemben za reševanje problemov. V tem poglavju predstavim tudi model Big6, ki je najbolj množično uporabljen pristop informacijskega opismenjevanja na svetu.

V aplikativnem delu diplomske naloge sem znanje kot ključno komponento informacijske pismenosti ovrednotila z vidika socialnega omrežja Facebook. Najprej izpostavim Facebook kot izobraževalni potencial in namenim nekaj besed razvoju ter množični uporabi Facebooka. Sledi raziskovalni del, kjer želim dokazati, da nam Facebook lahko olajša učenje informacijske pismenosti. Postavila sem Facebook stran, kjer sem izvedla eksperiment o tem, kako nam lahko Facebook pomaga pri učenju informacijske pismenosti. Analizo z ugotovitvami sem predstavila v zadnjem poglavju svoje diplomske naloge.

2 INFORMACIJSKA DRUŽBA

Pojmovanje informacijske družbe ni novo, svoje korenine v literaturi črpa v postindustrializmu, torej v šestdesetih in sedemdesetih letih dvajsetega stoletja. To je obdobje, ko se končuje industrialistično-kapitalistična družba in se pripravlja na prihod nove, to je storitvene družbe. Do določene mere sta si koncepta postindustrializem in informacijska družba podobna, vendar informacijska družba pomeni še veliko več kot postindustrializem (Lyon 1995, 5).

Poznamo veliko opredelitev informacijske družbe, njen temelj nam predstavljajo informacije, kot nam pove že beseda sama. V znanstveni literaturi se uporablja veliko različnih konceptov za pojmovanje informacijske družbe. Pri tem gre za spreminjanje načina, kako družba v osnovi deluje in kako se spreminja.

Daniel Bell je prvi avtor, ki omenja informacijsko družbo kot novonastalo obliko družbe. V ospredje je postavil računalnik kot centralni simbol oziroma razčlenjevani motor družbe (Peršin 2008, 20).

Bella je informacijska tehnologija navdušila, saj je že zelo kmalu, ko se je nakazoval čas izteka dobe industrializacije razglasil, da računalniki prinašajo novo ekonomijo in »intelektualno tehnologijo«. V to novo tehnologijo se vključujejo tudi nove vrste teorij, kot so informacijska, kibernetična, teorija odločanja, teorija iger, uporabna matematika, stohastični procesi in podobno (Pivec 2004, 9).

Bell je še pred časom mikroprocesorske tehnologije in aplikacij, ki se dotikajo medmrežja, jasno videl sliko združevanja različnih tehnologij, kot so telefon, računalnik, faks, kabelska televizija in video. Z izrazom »communications« je označil spreminjanje bodoče družbe in komuniciranje med ljudmi (Pivec 2004).

Spreminjanje družbe iz industrijske v informacijsko ni postopek, ki se je zgodil iz danes na jutri, pač je bil za to potreben čas, ki pa sam po sebi, brez tehnologije, nima nobenega pomena. Glavni vzroki za spreminjanje družbe so, po mojem mnenju, predvsem nove tehnologije, ki prevladujejo znotraj kulture dlje časa in jih začnemo sprejemati za vsakdanje. V industrijski dobi so bile te tehnologije tehnološki stroji, v informacijski dobi sta to predvsem računalnik in internet.

2.1. INFORMATIZACIJA IN INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE

Informatizacija je pojem, ki se nanaša na povečanje in razvoj geografskih, ekonomskih in predvsem družbenih razsežnosti, v katerih ima glavni pomen množica informacij (Wikipedia 2009a).

Bolj se bomo kot država ali posameznik znašli v tej poplavi informacij, bolj kvalitetno bomo živeli. Informatizacija je ključna pri ocenjevanju razvitosti gospodarstva. Več pomena daje država razvojnim strategijam na različnih ravneh, boljše možnosti ima gospodarstvo pri doseganju konkurenčnosti in posledično višji gospodarski razvitosti. Enako je pri posamezniku. Večji pomen dajemo na naše izobraževanje, ki je še posebej pomembno v fazi šolanja, boljše perspektive imamo pri poteku našega osebnega življenja. Na naš izgled, opravljanje raznih del, opremljanje stanovanja, nakup avtomobila, osebne odločitve in tako dalje, vplivajo informacije, ki jih imamo v danem trenutku.

Komunikacija je ključnega pomena za doseg učinkovite informatizacije. Webster pravi, da so informacijsko-komunikacijske tehnologije¹ najpomembnejše pri komuniciranju in da se tako močno prepletajo z našim življenjem in delom, da niti ne opazimo, kako, kdaj in koliko nove tehnologije vplivajo na nas. Da ostanemo v koraku s časom, je večina ljudi do

¹ V nadaljevanju IKT ali samo IT

neke mere prisiljena sprejemati nove IKT, saj se nepoznavanje novitet pozna na vseh področjih življenja, tako na privatni ravni kot tudi javni sferi (Webster 2002).

Če zgornjo misel poskušamo primerjati s sodobno komunikacijsko tehnologijo Facebook, ki je v zadnjem času postala zelo priljubljena, lahko rečem, da se je Facebook neopazno usidral v življenja mnogih, še predvsem mlajših ljudi, ki se vsakodnevno srečujejo z računalnikom in spletom. Nedavno je nek moj prijatelj izjavil: »če te ni na Facebooku, te preprosto ni«. To, kar se dogaja na Facebooku, se dogaja tudi v realnem življenju in zato so tisti, ki se novi tehnologiji upirajo, prikrajšani oziroma »izključeni« iz družbe, ker ne vedo ničesar o stvareh, ki se dogajajo na Facebooku, torej tudi ne vedo za določene stvari, ki se dogajajo v realnem življenju. Ljudje so to IT sprejeli medse zato, ker so začeli čutiti, da jo potrebujejo.

Z izrazom IKT sicer označujemo nabor najrazličnejših računalniških, informacijskih in komunikacijskih naprav (strojna oprema), aplikacij (programska oprema), omrežij (splet) in storitev, ki nam na čim lažji, hitrejši in uporabniku prijaznejši način poskušajo dati informacije, ki jih pridobivamo na mnogo načinov preko različnih kanalov, ki se med seboj vse bolj povezujejo (Informatika in tehnologije komuniciranja 2009).

Pojem se nanaša na nove tehnologije zadnjih let, ki so eden najbolj vidnih indikatorjev nove dobe, torej informacijske družbe. Digitalna televizija, računalnik, ogromno programskih paketov, širokopasovna povezava s spletom in tako dalje, nam omogočajo hitro in enostavno komunikacijo. Pri delu je pomemben hiter prenos informacij in njihovo shranjevanje na zgoščenke, usb ključe ali kar na e-pošto. Tehnologija s svojim globokim vplivom vodi v rekonstrukcijo družbenega sveta, pravi Webster. Predvsem hitra rast uporabe interneta nam omogoča napredovanje v vseh spektrih življenja tako posameznika kot tudi družbe kot celote. Webster ob tem spomni na problem, ki lahko nastane ob poplavi informacij. Kdor ne bo izbral prave, lahko v tej družbi tudi propade (Webster 2002).

Zelo pomembni elementi informacijske družbe so torej informacije, komunikacija, nove tehnologije in znanje. Prav slednje nam pomaga pri tem, da znamo IKT uporabiti v pravi

smeri. Najpomembnejša točka delovanja družbe je zmožnost, da vse elemente znamo izkoristiti sebi oziroma družbi, v kateri delujemo, v prid.

Pivec pa tudi pravi,

IT ni več zgolj orodje za uporabo, ampak razvojni proces. Uporabnik in razvijalec sta postala eno. Uporabnik prevzema nadzor nad tehnologijo, kar je lepo vidno pri internetu. Prihaja do neposrednega odnosa med socialnimi procesi ustvarjanja in obdelovanja simbolov (kulturo) ter produkcijskim potencialom, skupaj z distribucijo dobrin in storitev (gospodarstvom). Prvič v zgodovini je človeško mišljenje neposredna produkcijska sila in ne le element produkcijskega sistema (Pivec 2004, 27).

V začetni fazi razvoja internetnega omrežja je bilo na spletu malo vsebin kot tudi njihovih ustvarjalcev. Pisci spleta so bili programerji, ki so razumeli html in druge računalniške jezike. Z razvojem forumov, klepetalnic, cms sistemov za upravljanje spletnih vsebin, blogov in zadnje čase zelo priljubljenih socialnih mrež so ustvarjalci spleta hkrati postali tudi uporabniki. Vsak posameznik, ki je le malo več računalniškega znanja, lahko pripravlja in dodaja razne vsebine na spletu. Poleg tega, da jih lahko prebere, lahko s komentarji v njih tudi aktivno sodeluje.

2.1.1 POMEN IKT PRI PRIDOBIVANJU INFORMACIJ

Uspešno soočanje z računalniško tehnologijo je pogoj za uspešno rabo elektronskih informacijskih virov. Dobro poznavanje različnih programskih paketov (elektronska pošta, urejevalnik besedil, večpredstavnostna orodja, spletni iskalnik) in informacijskih sistemov nam prinaša več informacij, ki jih potrebujemo pri učenju, poslovanju ali pri vseh vrstah problemov, na katere naletimo v življenju (Godec in drugi 2006, 88-89).

Tehnologija spreminja dostopnost do informacij in ustvarja ponudbo širine in globine različnih tematik. Včasih nastane problem pri zadovoljevanju opredeljene informacijske,

izobraževalne, kulturne, sprostitvene, raziskovalne ali kakšne druge socialne potrebe. Tehnologija namreč nima pravega t.i. informacijskega razumevanja, ki ga lahko razvije človek (Novljan 2002, 10-11).

Svetovni splet je primer sodobne IKT. Zaradi množice podatkov, ki jih najdemo na spletu, obstaja tudi orodje, ki nam olajša delo, da pridemo do prave informacije. Brskalniki, kot so Google, Yahoo ali slovenski Najdi.si, v svoj spomin indeksirajo vsa spletna mesta in nam z našo poizvedbo, ki jo napišemo v iskano polje, vrnejo najbolj relevantne zadetke. Ti so razvrščeni po vrstnem redu od najbolj do najmanj relevantnega glede na naše iskanje. Včasih se nam lahko tudi zgodi, da nam zadetki na prvi strani ne dajo informacij o določeni stvari, ki smo jo imeli v mislih. Takrat moramo iskanje ponoviti z drugimi besedami in besednimi zvezami. Pri iskanju kakovostih in relevantnih informacij na spletu nam je v veliko pomoč naše znanje o različnih načinih iskanja na spletu.

3 PISMENOST SODOBNE DRUŽBE

Živimo v 21. stoletju, ko so najpomembnejše skupne točke znanje, informacije, IKT in sposobnost nekega vzajemnega delovanje vseh treh točk. IKT in znanje sta dve različni stvari, ki ju uporabimo skupaj. IKT je orodje, ki nam omogoča, da neko stvar lahko izvedemo. Z znanjem oziroma vedenjem, na kakšen način IKT uporabiti, lahko dosežemo svoj namen.

Znanje izhaja iz informacij, vendar smo ljudje tisti, ki pretvorimo informacije v znanje. Pri uporabi IKT moramo svoje znanje o določeni tehnologiji znati izkoristiti za svoj namen. V svoji diplomski nalogi bom podatke o informacijski pismenosti poskušala preko uporabe socialnega omrežja Facebook predstaviti večji skupini zainteresiranih ljudi, ki mi bodo s svojim sodelovanjem pomagali pri eksperimentu o tem, kako lahko Facebook uporabimo pri učenju informacijske pismenosti.

Splet je primer moderne IKT, brez katere si ne moremo predstavljati življenja, ker se je že skoraj na vseh področjih usidral v naše življenje. Že od svojega obstoja naprej se je hitro spreminjal. V začetku smo na spletu lahko večinoma brali besedila, vendar je v novem tisočletju pridobil pomen predvsem na vizualni predstavitvi informacij. Uspešno brskanje po spletu pomeni, da mora biti človek toliko sposoben, da lahko:

- gleda več podob hkrati,
- bere in piše različne dokumente iz različnih podatkovnih mest,
- uspešno krmari med raznovrstnimi pristopi brskanja po spletu

To lahko razumemo kot usposobljeno brskanje po spletu, tako da znamo vsebine ustrezno sprejeti in jih uporabiti za nadaljnjo obdelavo (Strehovec 2004).

3.1 SPLET 2.0. IN NJEGOVA INTERAKTIVNOST

Splet 2.0. je koncept, ki ga navadno povežemo z razvojem aplikacij, ki se navezujejo na širjenje spletnih vsebin različnih uporabnikov in njihovo interaktivnost. Splet 2.0 uporabniku ponuja samostojno uveljavljanje na spletu, saj ga lahko sam ustvarja, lahko pa je le pasiven opazovalec. Tipično omrežje 2.0. vključuje socialne mreže (Facebook), bloge (Blogger), wikije (Wikipedia), video-spletne skupnosti (Youtube), spletne strežnike, spletne aplikacije (Google docs), hibridne storitve (Google maps) t.i. »Mashups« zaznamke (Delicious), RSS in druge oblike spletnega udejstvovanja (Wikipedia 2009b).

Pred izrazom splet 2.0. se je uporabljal izraz splet 1.0. Bistvena razlika med tema dvema izrazoma je v tem, da so splet 1.0. ustvarjali le nekateri posamezniki, vsi ostali so bili le uporabniki, ki so na spletu iskali informacije. V spletu 2.0. se je z razvojem zgoraj omenjenih aplikacij uporaba spleta močno razširila, saj so prej iskalci informacij postali tudi ustvarjalci spleta. S prispevanjem novih vsebin in sodelovanjem v raznih debatah so začeli na spletu ustvarjati nove stike in zveze, ki jih v realnem življenju nimajo. Značilnost spleta 2.0. je tudi skupinska zavest, pripadnost in interakcija med uporabniki. Uporabniki med seboj skupinsko sodelujejo in si izmenjujejo mnenja. Uporabniki ne komunicirajo več od zgoraj navzdol, ampak se komunikacija odvija nazaj kot povratna informacija, ki se razpleta na preprost in hiter način preko spleta. Nova orodja so narejena tako, da z njimi vzpodbujamo kreativnost, interaktivnost in komunikacijo, kar so glavne komponente, ki nam pri učenju novih stvari pomagajo, da izpilimo svoje razmišljanje in o določeni stvari podamo neko kritično mnenje. Tipičen primer take tehnologije je Facebook, kjer posameznik ustvari svoj profil in z njim lahko komunicira na spletu kot resnična oseba, ki ga zanimajo različne stvari. O določeni temi z drugimi deli informacije, razpravlja o tej temi in tako pridobi znanje, ki ga izpili in dodobra razume. Zdi se mi, da je Facebook primer orodja v spletu 2.0., ki je primeren tudi za učenje in raziskovalno delo, če ga le znamo uporabiti na pravi način.

3.2 VRSTE PISMENOSTI IN NJIHOVA POVEZANOST

V zadnjih 50-ih letih smo pričča skrajni spremembi sveta in v skladu s tem je potrebna tudi sprememba pismenosti. Pismenost nima več neke splošne definicije in včasih pride tudi do kontradiktornih pojasnjevanj. Definicije se osredotočajo predvsem na posameznikova znanja in spretnosti, s katerimi lahko delajo določene stvari, in na izobraževanje ter delovanje v vsakodnevnem življenju.

Pomen pismenosti se je skozi čas spreminjal. Od začetne funkcionalne pismenosti se je potreba po pismenosti vseskozi dopolnjevala zaradi potreb, ki so jih prinašali novi časi. Vse bolj razvita družba je zahtevala tudi bolj komplicirano pismenost, kjer je bilo potrebno poznati spremembe v gospodarjenju, politiki in kulturi. Najsodobnejše teorije vidijo pismenost kot izkustvo celotne družbe in ne le kot posameznika s svojimi sposobnostmi (Lonsdale in McCurry 2004).

V nadaljevanju bom opisala različne vrste pismenosti in podala nekaj splošnih definicij.

3.1.1 FUNKCIONALNA PISMENOST

Funkcionalno pismena oseba je tista, ki je zmožna delovati na vseh področjih dogajanja, kjer je pismenost potrebna za učinkovito funkcioniranje posameznika, skupine in družbe. Funkcionalna pismenost tudi omogoča, da oseba z branjem, pisanjem in računanjem doživlja svoj razvoj kot tudi razvoj skupine in družbe (UNESCO 2002).

Funkcionalna pismenost se navezuje na branje in pisanje kot osnovna sposobnost, s katero lahko dosežemo svoj razvoj in razvoj družbe. Vključuje tudi zmožnost samostojnega iskanja knjižničnega gradiva kot tudi njegovo kritično in ustvarjalno rabo. Poleg tega pod to vrsto pismenosti uvrščamo tudi znanje, ki ga uporabljamo pri izpolnjevanju raznih obrazcev, ki jih od nas zahtevajo različni državni in nedržavni organi (Novljan v Lavtar 2003, 15).

3.1.2 DIGITALNA PISMENOST

Digitalna pismenost je širok pojem, ki posameznika postavi v digitalno dobo računalnika, zato se ta nanaša na zmožnost razumevanja informacij, ki so predstavljene na različne načine in jih vidimo na računalniškem ekranu. Izraz se je pojavil v devetdesetih letih dvajsetega stoletja in se nanaša tudi na digitalno knjižnico, saj nam le-ta omogoča branje in razumevanje multimedijskega besedila. Če smo sposobni razumevanja hiperteksta, moramo biti sposobni tudi dešifrirati zvok in slike (Bawden 2001).

Digitalna pismenost osebe ali skupine je lahko vedno le začasna, saj je pridobitev te pismenosti dolgotrajen in dinamičen proces, ki se tudi nekoliko spreminja zaradi tehnološkega razvoja. Posameznik je lahko bolj ali manj digitalno pismen, kar je odvisno predvsem od potreb posameznika in od situacije, v kateri se nahaja (Martin v Peršin 2008, 25).

Predsednica Bralnega društva Slovenije Meta Grosman je ob mednarodnem dnevu pismenosti dejala, da je pomembna obravnava razmerij med besedilnimi sporočili in slikovnimi gradivi, saj so za to potrebne dejavnejše bralne strategije, ker mora bralec izbirati dele besedila, ki ga zanimajo. Mladi so postali t.i. vizualna generacija, ki na zelo različne načine interpretirajo vizualno gradivo in ga pretvarjajo v besedilna sporočila. Grosmanova še dodaja, da je h konceptu digitalne pismenosti potrebno dati velik poudarek na razumevanje besedila, kar pomeni razviti »sposobnost hkratnega razbiranja vizualnih in besedilnih sporočil, ki je značilna za elektronska besedila« (RTVSLO, 2009a).

3.1.3 RAČUNALNIŠKA PISMENOST

Bowden (2001) navaja Morgana, ki pravi, da računalniška pismenost pomeni prevzeti nadzor nad računalnikom in ne dopustiti, da računalnik prevzame kontrolo nad nami. Računalniško pismeni smo takrat, ko čutimo, da mi povemo računalniku, kaj bi radi storili in ne obratno. Potrebno je, da ločimo in vemo, kaj je procesor in urejevalnik besedila, kaj je preglednica in podatkovna baza, kaj je trdi disk in kaj je datotečni mrežni strežnik.

Računalniška pismenost je vedenje, kaj računalnik zmore in česa ne. V nadaljevanju navaja Tucketta, ki meni, da smo lahko računalniško pismeni, ne da bi bili informacijsko pismeni, obratno je nemogoče.

»Računalniška pismenost vključuje učinkovito in kritično uporabo elektronskih medijev pri delu, komunikaciji in zabavi. Te kompetence so povezane z logičnim in kritičnim razmišljanjem, visoko razvitimi spretnostmi upravljanja informacij in dobro razvitimi spretnostmi komuniciranja«. Računalniško pismen človek mora tako razumeti:

- glavne računalniške aplikacije za urejanje besedil, tabel, baz podatkov in poskrbeti za shranjevanje in širjenje informacij
- hitro komunikacijo preko interneta z uporabo elektronske pošte, videokonferenc in drugih orodij
- razlike med virtualnim in resničnim svetom (zaupanje, prednosti, slabosti in tako dalje)
- potencial IKT za uresničevanje osebne kreativnosti, zaposljivosti in družbene vključenosti
- zanesljivost informacij na osnovni ravni
- interaktivno rabo IKT in spoštovanje etičnih principov (INTI 2006)

Zelo pomembno je, da kritično ovrednotimo naš problem in vprašanje. Kritično razmišljanje pomeni, da smo sposobni najti sprejemljivo rešitev nekega problema in pri tem znamo uporabiti ustrezen elektronski medij na najboljši način.

Da to dosežemo moramo:

- biti dovolj spretni, da vidimo povezave med stvarmi, poleg tega moramo prepoznati tudi komaj prepoznavne razlike
- biti radovedni
- biti dovolj vztrajni, da o kakšni stvari tudi podvomimo in vprašamo druge
- biti nagnjeni k razmišljanju in podajanju mnenj
- premišljeno zagovarjati stvari in biti odprti za razmislek različnih predlogov

- biti previdni pri podpori tujih predlogov in si ustvariti argument z razlogom ter dokazom
- znati presoditi kredibilnost virov in narediti neodvisno presojo o danih informacijah
- biti v pripravljenosti v primeru prevar ali zvijač (Oneil in Bayuk 2010)

3.1.4 MEDIJSKA PISMENOST

»Medijska pismenost je povezana z vsemi vrstami medijev, kar vključuje televizijo, kino, video, spletne strani, videoigre in virtualne skupnosti. Povzamemo jo lahko kot sposobnost pridobivanja, razumevanja, ocenjevanja in ustvarjanja medijskih vsebin« (Evropska komisija za spodbujanje medijske pismenosti 2007).

Treba je razumeti, da je okolje, v katerem živimo takšno, da se novice objavljajo po spletu in zelo hitro razširijo po celem svetu. Kot sem omenila že v petem poglavju, smo v spletni dobi vsi ustvarjalci besedil (novic), kot tudi sprejemniki, zato včasih pride do popačenja besedila. Da bi se izognili tem nevšečnostim, je potrebno razvijati veščine za bolj učinkovito sporočanje novic.

Medijska pismenost pomeni tudi to, da v svetu, kjer vlada vse več manipulacije z mediji, znamo pridobiti informacije in oceniti njihovo verodostojnost. Evropski parlament je 22. avgusta sprejel smernice, s katerimi se članice EU spodbuja k večji medijski pismenosti (RTVSLO 2009b).

3.1.5 OMREŽNA PISMENOST

Omrežno pismenost lahko definiramo kot sposobnost do dostopanja, identificiranja in uporabe informacij pridobljene preko mreže. Glavne sestavine omrežne pismenosti predstavljajo znanje o tem:

- katero vrsto virov uporabiti
- kako vir uporabiti pri reševanju problemov
- kako deluje sistem, v katerem se mrežne informacije proizvajajo, upravljajo in dostopajo

Omrežno pismena oseba mora imeti tudi sposobnosti, ki se nanašajo na to:

- kako se išče določene informacij preko mreže
- kako se upravlja z informacijami (Lavtar 2003, 16)

3.1.6 KNJIŽNIČNA PISMENOST

Bawden pravi, da ima termin dva pomena. Prvi se nanaša na kompetenco uporabe knjižnic in je predhodnik informacijske pismenosti s posebnim poudarkom na sposobnosti odločanja za različne vire informacij, drugi se nanaša na vpletenost knjižnic v programe pismenosti, to je učenje bralnih pismenosti.

Pojem je stalno prisoten v literaturi, vendar se je njegov pomen spreminjal. Nekoč je pomenilo, da knjižnično pismen človek zna vprašati knjižničarja, da ti poišče gradivo, kasneje da pozna zakonitosti delovanja kataloga, torej, da ve, kje se nahaja določena knjiga v knjižnici preko številke, ki jih vidi v katalogu. V zdajšnjem času pojem vključuje razumevanje, da se informacije dobi v različnih medijih v različnih formatih preko različnih kanalov. Le kdor je informacijsko pismen, je sposoben podatkom dodati nek pomen in jih postaviti v kontekst s svojim znanjem, ki ga ima (Bawden 2001).

Vse zgoraj naštetih in opisane vrste pismenosti prinašajo določene veščine. Če naštejemo nekaj najbolj pomembnih, kot so

- branje, pisanje, računanje, govor, poslušanje,
- uporaba strojne in programske opreme,
- razumevanje, oblikovanje in uporaba informacijskih virov različnih oblik in formatov,

lahko ugotovimo, da se vse vrste pismenosti med seboj dopolnjujejo.

Če vsem tem veščinam dodamo še neprestan razvoj in kritično razmišljanje, nas to privede do pismenosti, ki je potrebna v današnji dobi, to je doba spleta 2.0.

4 INFORMACIJSKA PISMENOST

Informacijska pismenost² je pojem, ki se je pojavil v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko se je družba, ki je temeljila na industriji, počasi začela preoblikovati v storitveno družbo, ki je pogojena z informacijami. Za ta čas sta značilna porast uporabe IKT in razvoj računalnika. Dostop do informacij je postal temelj v smislu raziskovanja, učenja in tudi sprostitve.

IP je zelo razsežen koncept, zato ima v literaturi več razlag. Najbolj splošno sprejeta definicijo je oblikovalo Ameriško združenje knjižnic in se nanaša na človekovo sposobnost zavedanja potrebe po informaciji, ustreznega pridobivanja iz različnih virov, njenega vrednotenja in navsezadnje učinkovito uporabo. Informacijsko pismena oseba pozna uspešne strategije iskanja informaciji v različnih oblikah in jih tudi zna implementirati v obstoječe znanje. Pridobivanje informacij je bilo nekdanj usmerjeno predvsem v knjižnice, dandanes je zaradi razvoja IKT, še zlasti računalnika in spleta, informacije moč dobiti tam, kjer jih potrebujemo (doma, služba, šola in tako dalje) na način, ki nam je najbolj praktičen (zgoščanka, podatkovni ključ, e-pošta, socialna omrežja in tako dalje). »IP je razširjen koncept tradicionalne pismenosti, ker se veže na uporabo kateregakoli sistema znakov in vključuje razumevanje in ustvarjalno uporabo informacij, posredovanih tudi s sodobno računalniško, komunikacijsko in reprodukcijsko tehnologijo. IP je možno pridobiti z vseživljenjskim učenjem in je zato razvojno naravnana« (Novljan 2002, 4).

Ko govorimo o informacijski pismenosti, dejansko govorimo o novem kurikularnem okviru in sicer takšnem, ki ljudem nudi ne samo nekaj tehničnih veščin, temveč nek širši, celovitejši in bolj kritičen odnos do sodobnega sveta znanja in informacij, vključujoč njegov nastanek in razvojne trende, njegove nove opredelitve izkušenj in družbenega življenja, njegovo filozofsko upravičenost, pristranskost in omejitve,

² V nadaljevanju IP

njegov potencial za emancipacijo in dominacijo človeka ter za rast in destrukcijo.
(Andragoški kolokvij 2000, 67).

Dodaja, da je IP treba razvijati celovito, kar vključuje tudi določene tečaje, ki se nam na prvi vtis ne zdijo pomembni. Tako je, na primer pametno opraviti tečaj programske opreme Windows, brskanja po spletu in bibliografske inštrukcije (Andragoški kolokvij 2000, 67).

Dosegljivost informacij je tudi v informacijski dobi nezadostna, če uporabnik ne zna izbrati in uporabiti pridobljenih podatkov. Splet je prinesel večji obseg informacij in medijev, ki podajajo različne informacije, zato je tudi težko organizirati vse te vire, še težje je med njimi izbrskati prav tisto informacijo, ki jo potrebujemo. Vse bolj zato postajajo pomembne institucije, ki se ukvarjajo s proizvodnjo ali širitvijo informacij, saj imajo nepogrešljive »naloge na področju informacijske pismenosti. Profitne usmerjajo na to področje načela humanističnega in celostnega marketinga, javne institucije pa dolžnost in odgovornost za fizično in intelektualno dostopnost informacij v skladu s potrebami družbe in posameznika v njej« (Novljan 2002, 12).

V sodobni informacijski družbi v dobi spleta 2.0. lahko najdemo ogromno informacij, vendar včasih zaradi množičnosti le-teh težko izberemo oziroma ovrednotimo njihovo kvaliteto. Dostop do informacij nam je lahko otežen zaradi posameznih aktivnosti oglaševalcev po določenih izdelkih ali storitvah. Še posebej se to veliko dogaja na forumih in raznih blogih. Informacije, ki jih najdemo tam, včasih niso prave in nas lahko zavedejo, vendar se lahko branimo tudi pred takimi informacijami. Če veliko informacij iščemo po forumih, nas praksa hitro nauči razlikovati med tistimi, katerih namen je oglaševanje in tistimi, ki nam resnično želijo podati svoje izkušnje, znanje ali mnenje o določenih temah. Če se s takim načinom pridobivanja informacij ne želimo ukvarjati, je najbolje za nas, da informacije pridobivamo iz izobraževalnih ustanov, ki so drug način intelektualnega dostopa do informacij.

Institucije, kot so javne knjižnice in šole, imajo veliko zalogo znanja. Njuna vloga se je v sodobni informacijski družbi nekoliko spremenila, saj veliko besedil najdemo v izvorniku

tudi na spletu, prav tako se želijo tudi izobraževalne ustanove čim bolj prilagajati novi informacijski družbi. Z razvojem sistemov za knjižnično izposajo in čim večjo ponudbo vsebin znanstvenih člankov, revij, časopisov in tudi nekaterih knjig želijo knjižnice posameznikom ponuditi prosto dostopno gradivo preko spleta. Tudi šole in fakultete si prizadevajo vplesti moderne tehnologije v izobraževalne namene in namene boljšega dostopa do informacij. Lep primer takega početja je t.i. »stran oboževalcev« Ekonomske fakultete v Ljubljani, ki svojim študentom in bodočim študentom preko Facebooka ponuja informacije o študiju, študenti si lahko kar na njihovi strani izmenjujejo mnenja, kritike, pohvale in tako dalje. Drug primer vpletenosti tehnologije v sodobni način izobraževanja in pridobivanja informacij bom predstavila v naslednjem poglavju.

4.1 INFORMACIJSKO OPISMENJEVANJE

Informacijsko opismenjevanje se nanaša na naše učenje, ki je namenjeno temu, da se izobrazimo ali izučimo na tistem področju, ki je za nas potrebno oziroma relevantno glede na že obstoječa znanja in izkušnje.

Formalno izobraževanje na vseh stopnjah (osnovno, srednje, višje ali visoko) je nujno za pridobivanje IP. Samo z enim predmetom v šoli si še ne moremo izboljšati IP, ampak je potrebna komulacija več predmetov in različnih metod raziskovalnega dela, ki nam dajo določene učne rezultate.

Napredek v IP temelji na razumevanju dejstva, da tako izboljšanje ni nepomembna točka v učnem načrtu, ampak, »da je vpleten v njegovo vsebino, strukturo in sam proces« (Australian, 2004).

4.1.1. KONKRETEN PRIMER VKLJUČEVANJA SODOBNE TEHNOLOGIJE V PROCES FORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA

Sara Romeyn je učiteljica predmeta AP U.S. History na gimnazijskem programu na Bullis šoli, katerega namen je, da učenci pridobijo znanje, s katerim lahko trajno in analitično razumejo zgodovino ZDA. Program je pripravljen tako, da so učenci ob koncu predavanj sposobni kritično oceniti pretekle razmere in dogodke, ki so se dogajali v preteklosti in jih poskušajo povezati s sedanostjo. Zgodovine se učijo po kronološkem zaporedju in vsako leto za neko obdobje zgodovine naredijo projekt, kjer se osredotočijo na reformatorje, vplivne osebnosti iz politike in razne verske predstavnike in tako dalje. Naloga učencev je bila, da poiščejo informacije o posameznih osebah in jih potem predstavijo v PowerPoint predstavitvi.

Z razliko od prejšnjih let so se letos projekta lotili nekoliko drugače. Da bi se bolj približali modernim časom, ko je tehnologija nepogrešljiva, so v projekt vključili Facebook in tako naredili učenje bolj realistično in atraktivno za učence. Naloga učencev je bila, da so za osebo, katero so si izbrali, ustvarili Facebook stran oziroma »fanpage«. Poiskati so morali informacije o letu in kraju rojstva osebe, zakonskem stanu, politični opredelitvi in verskem prepričanju. Pri samem nastajanju strani je bilo potrebno izpolniti tudi podatke o najljubši dejavnostih in podatke o poklicu ter izobrazbi te pomembne osebe. Da bi taka stran zaživela, je bilo potrebno naložiti tudi nekaj slik in video vsebin, ki so se navezovali na življenje, delo in dogodke dotične osebe. Poleg tega je bila naloga učencev pisanje statusov, kar je bila kar težka naloga, saj so morali biti statusi povezani z dogajanjem v realnem času. Učiteljica pravi, da se je na podlagi statusov opazil zelo velik napredek pri posameznikih, saj so morali preučiti, kdaj bodo naredili ponovni status in na kaj se bo ta nanašal, poleg tega je bilo tudi pomembno, kaj so napisali v komentarje pod statusom. Pravi tudi, da se ji je zdelo zanimivo tudi to, da so učenci statuse, slike in videe nalagali na Facebook ob desetih ali enajstih zvečer in tudi, ko se je projekt že končal. Učenci so se resnično potrudili in prav gotovo so se tudi veliko naučili. Ob koncu projekta so se dobili v knjižnici, kjer so imeli učno uro na Facebooku. Eden drugemu so komentirali slike, videe in statuse. Razvila se je zanimiva debata, ki se je odvijala na spletu (YouTube 2010a).

Opisan primer je zelo nazoren in razkrije, kako lahko Facebook vključimo v formalno izobraževanje, seveda je Facebook tudi zelo dobro orodje za vseživljenjsko učenje. V mislih imam učenje izven izobraževalnih ustanov, ki je bolj interesno usmerjeno. Socialna omrežja so le odsev našega realnega življenja in pri vsakodnevnem druženju, odkrivanju novih ljudi, glasbe, filmov se tudi nevede marsikaj naučimo. Facebook in druga socialna omrežja imajo velik potencial v izobraževanju in razvijanju informacijske pismenosti. Zdi se mi, da so premalo promovirana s strani drugih medijev in se preveč govori o negativnih straneh ter o grožnjah, ki jih prinašajo. Menim, da bi morali socialna omrežja, še posebej Facebook, ki je v Sloveniji najbolj množično uporabljen, vključiti v izobraževanje. Glede na to, da nekateri ljudje na Facebooku »še vedno« nimajo odprtega računa, bi bilo smiselno, da se na socialnem omrežju ponudi neko obliko dodatnega izobraževanja.

4.2 ZNANJE

Za razvoj IP je pomembno izobraževanje, ki nas usmerja v spoznavanje, sprejemanje in ustvarjanje znanja ter razvijanje novih spretnosti in veščin. Znanje je lahko eksplicitno opredeljeno ali pa izvira iz veščin, ki se jih naučimo preko nezavednega učenja.

Evropska komisija v svojem poročilu o vseživljenjskem učenju opredeljuje izraze znanje, spretnosti in kompetence kot vso učno aktivnost v življenju posameznika, katere cilj je izboljšati znanje, spretnosti in veščine iz osebnega, državljanskega, socialnega vidika in/ali vidika zaposlovanja. /.../Znanje je mogoče definirati v najširšem pomenu tako, da so spretnosti in kompetence le del znanja, saj spretnosti implicitno temeljijo na znanju, kompetence pa vključujejo uporabo znanja v različnih kontekstih (CPI 2007, 11).

Navadno z besedo izobraževanje pomislimo na »**formalno učenje**« (**formal learning**), ki je dejavnost, katero izvaja šolska institucija. Učenje poteka strukturirano in načrtovano, kot rezultat izobraževanja pridobimo javno veljavno kvalifikacijo, kot dokazilo našega znanja pa tudi javno veljavno listino (spričevalo, diploma in tako dalje). Primeri takih programov

so: izobraževalni program za pridobitev izobrazbe, program, program izpopolnjevanja za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe, priprava doktorske disertacije. Sem spadajo tudi programi stalnega strokovnega izpopolnjevanja učiteljev, sprejeti po predpisanem postopku in objavljeni v uradnem katalogu (CPI 2007, 12).

Neformalno učenje (non formal learning) je organiziran proces izobraževanja, ki navadno poteka vzporedno s formalnim izobraževanjem. Proces izobraževanja je strukturiran in načrtovan, vendar ob koncu ne pridobiš javno veljavne kvalifikacije. Neformalno učenje je iz vidika kandidata dejavnost, za katero se je namerno in zavestno odločil. Primeri takih programov so: vrste seminarjev, tečajev in usposabljanj, kot so jezikovni, plesni, računalniški tečaj, usposabljanje na področju vodstvenih sposobnosti s strani mentorja in tako dalje (CPI 2007; Gomezelj Omerzel in Trunk Širca 2006).

Priložnostno ali izkustveno učenje (informal learning) je učenje v vsakdanjem življenju, pri delu, prostem času, športnih aktivnostih, družini. To učenje ni načrtovano in strukturirano ter ne omogoča pridobitev certifikata ali kakršnekoli veljavne kvalifikacije. Učenje je bolj spontano, lahko tudi namerno ali slučajno. Primer priložnostnega učenja bi lahko bil obisk sejma, učenje neformalnih vsebin v prijateljski skupini, športna ali rekreacijska vadba, učenje iz izkušenj, spretnost izvajanja specifičnih postopkov na delovnem mestu in tako dalje. Spretnost temelji na nekem predhodnem znanju (na primer upravljanje določenega stroja), ki je sploh pogoj, da lahko nekdo izvaja specifične postopke na tem stroju (CPI 2007; Gomezelj Omerzel in Trunk Širca 2006).

V analitičnem delu diplomske naloge, kjer bom predstavila primer učenja IP preko socialnega omrežja, govorimo o priložnostnem učenju. Nekateri bodo pri projektu sodelovali načrtno, drugi slučajno, vsi bodo lahko pripomogli k rešitvi zastavljenega problema in pri tem mimogrede kaj novega izvedeli ali se naučili.

Pivec nas v svoji knjigi opozarja, da šola ni tista, ki nam da vse znanje, ampak smo sami odgovorni zanj saj je boljše in bolj učinkovito od tistega, ki ga pridobimo zgolj od učiteljev. Dodaja tudi da »Večino tega, kar vemo in nam v življenju koristi, smo se naučili zunaj šole, zato je toliko bolj čudno, da učenje enačimo s šolo. Ali blagohotno širimo pomen šole daleč

preko njenega dejanskega dometa, ali pa nespametno ožimo pojem učenja le na delček tistega, kar v resnici pomeni« (Pivec 2004, 198).

V sodobnem svetu, v katerem živimo prevladujejo spletne tehnologije in če želimo v tem svetu normalno funkcionirati, moramo biti sposobni obvladovanja vseh teh tehnologij, ki se neprestano spreminjajo in izboljšujejo. Vse to se moramo naučiti sami, kar ni težko, če svoje znanje vseskozi sproti, včasih tudi nevede nadgrajujemo v službi, doma, v prostem času in tako dalje. Pivec pravi, da »blagohotno širimo pomen šole preko njenega dejanskega dometa«, kar v bistvu v današnjih časih zelo drži. Če bi nas šola morala naučiti vsega, kar znamo, bi morali celo življenje hoditi v šolo, tako da za delo, družino, prosti čas in tako dalje ne bi imeli časa.

4.1.2 MODEL BIG6

Model Big6 (glej Tabelo 4.1) sta razvila avtorja Mike Eisenber in Bob Berkowith. Je najbolj razširjen in množično uporabljen pristop informacijskega opismenjevanja na svetu. Model temelji na tehnološki in informacijski pismenosti in je zasnovan kot učni načrt v mnogih šolah. Nekateri temu modelu pravijo tudi šest stopenjski model za sistematično reševanje informacijskega problema, kajti če slediš vsem stopnjam, je z njim mogoče rešiti vsak problem, nalogo ali sprejeti odločitev (Big6, 2010).

Tabela 4.1: Model Big6

1. Definicija naloge	Definicija problema Identifikacija informacijskih komponent problema	prepoznavanje obstoja informacijske potrebe definiranje problema identifikacija potrebnih tipov in količine informacij uporaba elektronske pošte, diskusijskih skupin (komuniciranje in sodelovanje) uporaba programov za pomoč pri oblikovanju idej
2. Strategija iskanja	Določitev obsega možnih virov	proučevanje vseh možnih informacijskih virov (ne le elektronskih, formalnih in neformalnih)

informacij	Vrednotenje različnih virov in določitev prednostnih virov	priprava in izdelava načrta za iskanje določanje prednostnih virov določanje pomena in vrednosti posameznega vira različna orodja za pripravo strategij (diagrami poteka, terminski načrti, organigrami,)
3. Lokacija in dostop	Lociranje vira (fizično in intelektualno) Poiskanje potrebne informacije v viru	lociranje potencialno uporabnih virov lociranje informacij v teh virih lokalni in zunanji elektronski viri (dostopni znotraj knjižnice, lokalno, omrežno) sodelavci, sošolci, kolegi, ...
4. Uporaba informacij	Preučitev informacij v viru Izločitev relevantne informacije iz vira	ukvarjanje s potencialno uporabnimi viri branje, gledanje, poslušanje pridobivanje relevantnih informacij iz teh virov uporaba elektronskih virov (odpiranje, pregledovanje, poizvedovanje, pretakanje, citiranje, ...)
5. Sinteza	Organiziranje informacij iz različnih virov Predstavitev informacij	organizacija in posredovanje rezultatov reševanja informacijskega problema organizacija, urejanje informacij iz več virov v en izdelek predstavljanje teh informacij/izdelkov (urejevalniki besedil, predstavnostna orodja, el. posredovanje)
6. Vrednotenje	Presojanje izdelka (effectivness) Presojanje procesa (efficiency)	lastno ali zunanje (kolegi, uporabniki izdelka, na primer profesorji) vrednotimo vsebino in obliko določamo, kako učinkovit je bil proces in kako izdelek ustreza prvotni nalogi etika, avtorske pravice, »neetiketa«

Vir: Godec in drugi (2006, 88).

Sledenje in obvladovanje vseh teh šestih korakov nam pomaga, da se v preveliki količini informacij lažje znajdemo. Če sledimo korakom tega modela lahko iz množice informacij poiščemo relevantne in najbolj pomembne. Poleg tega nam model pomaga pri odločanju, kako pridobljene podatke uporabiti in kako jih posredovati občinstvu v obliki rešitev našega problema.

5 ANALITIČNA OPREDELITEV IP V DOBI SPLETA 2.0.

Kot sem omenila že v samem uvodu diplomske naloge, je namen te diplomske naloge predstaviti vidike IP in družbo znanja na splošno. V tem delu bom predstavila vidik IP skozi perspektivo uporabe orodja, ki nam ga ponuja splet 2.0. Socialna omrežja so orodje, ki so postala v dobi spleta 2.0 najbolj vidna in popularna. Še posebej Facebook je postal zelo priljubljen v zadnjem letu. V aplikativnem delu diplomske naloge bom poskušala znanje kot ključno komponento informacijske pismenosti ovrednotiti z vidika socialnih omrežij.

V analitičnem delu diplomskega dela si bom prizadevala odgovoriti na vprašanje, kako se lahko z uporabo Facebooka naučimo informacijske pismenosti oziroma kako jo lahko izboljšamo.

Postavila sem si hipotezo, ki jo bom poskušala potrditi z analizo korakov modela Big6. Hipoteza se nanaša na raziskavo, ki jo bom izvedla na Facebooku, in na nekatere trditve slovenskih uporabnikov Twiterja, katere sem vključila zraven.

H: Facebook je primer medija, katerega obvladanje nam olajša učenje IP, s ponudbo učnih vsebin s strani udeležencev, diskusij, deljenju mnenj, zaznamkov.

5.1 SOCIALNA OMREŽJA KOT IZOBRAŽEVALNI POTENCIAL V DOBI SPLETA 2.0

Predlagam, da si za začetek pogledate video na You Tube,³ ki me je dejansko navdušil nad pisanjem o tem, da bi lahko socialna omrežja, kot je Facebook, uporabili za učenje in izboljšanje naše informacijske pismenosti.

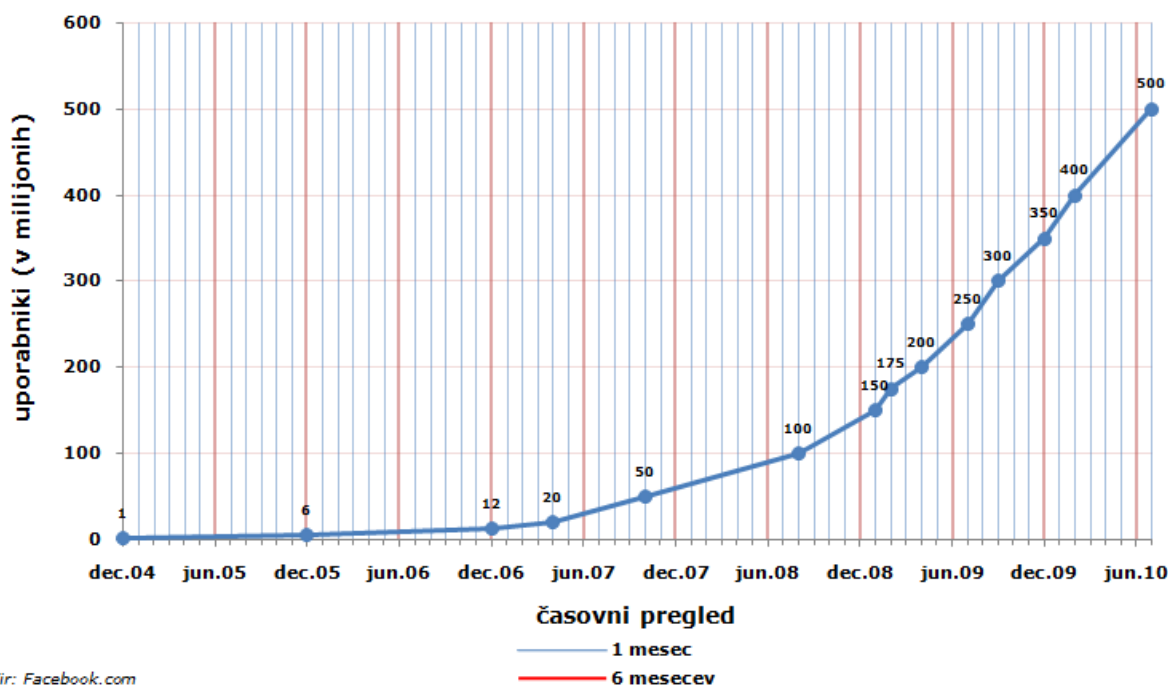
Socialna omrežja so naredila veliko revolucijo v komunikaciji med ljudmi in število uporabnikov narašča veliko hitreje, kot je naraščala uporaba radia, televizije in spleta. Glavni vzrok temu gre pripisati komunikaciji med uporabniki socialnih omrežij, kajti vse povezave so odkrite in vidne našim prijateljem. Če na Facebooku spremenim status razmerja iz samskega v zaročenega, bodo za to izvedeli vsi moji facebook prijatelji, v realnem življenju bi to izvedeli le tisti, katerim bi za to povedala in informacija bi obkrožila tako množico ljudi veliko počasneje. Vprašanje, ki se mi zastavlja ni ali uporabljati socialna omrežja, ker je to postalo že skoraj samoumevno, kot je samoumevno doma imeti televizor, računalnik in spletno povezavo, ampak kako socialna omrežja (Facebook) uporabiti, da bi nam lahko pomagala pri učenju in vseh ostalih vsakodnevnih opravilih.

5.1.1 NEKAJ MALEGA O FACEBOOKU

Facebook je po letu 2008, ko je prehitel Myspace, postalo najbolj obiskano socialno omrežje na svetu. Januarja 2009 je bilo na Facebooku aktiviranih sto petdeset milijonov uporabnikov, julija 2010 pa že peko petsto milijonov uporabnikov. V letu dni od julija 2009 do julija 2010 se je število uporabnikov podvojilo. Preko mobilnega telefona Facebook aktivno uporablja več kot sto petdeset milijonov posameznikov (glej Sliko 5.1).

³ Video je dostopen preko povezave:http://www.youtube.com/watch?v=NB_P-_NUdLw&feature=player_embedded#at=157 (2. Februar 2011).

Slika 5.1: Število uporabnikov Facebooka po svetu (december 2004 - julij 2010, v milijonih)

Vir: RIS 2010.

Na Facebooku lahko najdemo vsakega tretjega Slovenca, saj je bilo julija 2010 zabeleženo petsto osemindvajset tisoč uporabnikov, kar predstavlja 34 % slovenske populacije. Facebook najpogosteje uporabljajo uporabniki stari med 25 in 31 let (31 %), sledijo mlajši od 18 do 24 let (29 %). 13 % je uporabnikov starih med 35 in 44, 12 % je mladostnikov starih med 13 in 35 let. Zanimivo je, da se je v zadnjem času najbolj povečal delež uporabnikov starih med 55 in 64 let, najmanj pa so na Facebooku prisotni starejši nad 65 let (Dnevnik 2010 in RIS 2010).

Vsa družabna socialna omrežja vključno s Facebookom predstavljajo okolje, kjer lahko posamezniki predstavljajo sami sebe in komunicirajo z drugimi uporabniki preko možnosti, ki jih posamezno omrežje ponuja. Uporabniki lahko socialno omrežje uporabljajo za druženje, zapravljanje časa, učenje o drugih uporabnikih z gledanjem slik, statusov, komentiranjem in tako dalje, lahko ga uporabljajo tudi kot neko vodilo za učenje. Na Facebooku se učimo, kako uporabiti razne aplikacije in funkcije zaradi svoje

samopredstavitve in zaradi drugih, ki so tam prisotni. Zanimajo nas njihove osebne informacije, katero šolo ali fakulteto obiskujejo naši socialni prijatelji, kam hodijo v službo, s kom je kdo v zvezi in tako naprej.

Socialna omrežja so postala pomemben člen vsakdanjega življenja »učencev«, prav tako so vzbudila veselje pri krogu »učiteljev«. Nekateri so mnenja, da socialne mreže vsebujejo velik potencial širjenja znanja, saj vsebuje dobre lastnosti »tradicionalnega« učenja. Tako kot pri učenju v šoli, na univerzi ali drugi lokalni ustanovi, lahko tudi preko socialnih omrežij dobimo povratne informacije udeležencev, ki sodelujejo pri določenem projektu učenja. Učenje preko socialne mreže je lahko zabavno, skupinsko in množično, saj ponuja možnost sodelovanja vsem zainteresiranim. Najbolj očitna potencialna raba omrežij z vidika učenja leži v interakciji med tistimi, ki se želijo učiti. Ko se posamezniki srečujejo z dilemami in problemi, so jim vedno v oporo in pomoč drugi »učenci«, ki so pripravljeni pomagati pri razrešitvi problema.

»Učenci« imajo lahko korist od socialnih omrežij, ker jim ta dovolijo vstop v omrežje s skupinskim učenjem. Facebook je primer socialnega omrežja, v katerega študentje investirajo svoj čas in energijo. Veliko se posvečajo temam, ki jih zanimajo, zato tudi širijo znanje in gradijo odnose okrog vsega, kar jih zanima. Poleg tega, da socialna omrežja lahko pomagajo pri formalnem učenju, so tudi zelo uspešna pri neformalnem učenju. Glede na vrsto možnih kanalov komuniciranja, ki jih ponuja Facebook, je zato idealno orodje, preko katerega lahko angažiramo posameznike za učenje, izobraževanje in zanimanje za določene teme. Facebook lahko tudi zelo pripomore k enemu najpomembnejših aspektov izobraževalnega sistema, to je kritičnemu razmišljanju (EPSRC 2008, 18-20).

5.2 UČENJE INFORMACIJSKE PISMENOSTI PREKO DRUŽABNEGA OMREŽJA FACEBOOK

V teoretičnem delu diplomske naloge sem v četrtem poglavju predstavila model Big6, ki je model učenja oziroma reševanja različnih nalog in problemov v tehnološko razviti informacijski dobi.

V tem poglavju bom svojo hipotezo oziroma problem poskušala potrditi z analizo korakov modela Big6. Naredila bom načrt s čim več možnostmi, ki jih ponuja Facebook, nato bom ta načrt tudi realizirala v praksi.

1. Definicija naloge

Glavni problem, ki sem si ga zastavila, je vloga Facebooka v sodobni 2.0 družbi pri učenju informacijske pismenosti. Z analizo posameznih korakov želim dokazati, da obvladovanje tega medija pomeni, da smo informacijsko pismene osebe. V praksi se posamezni koraki med seboj lahko prepletajo in si včasih ne sledijo čisto po določenem vrstnem redu, kar ne bo vplivalo na končen rezultat mojega dela.

Zastavila sem si nekaj najpomembnejših vprašanj:

- na kakšne načine lahko komuniciramo in kako ta komunikacija poteka
- kakšne možnosti predstavitve virov nam Facebook ponuja
- ali obstajajo aplikacije, ki nam omogočajo lažjo izbiro, kadar nastanejo dileme
- ali je komunikacija na Facebooku enosmerna ali poteka v obe smeri
- na kakšne načine nam lahko obvladovanje tega medija pomaga pri učenju IP

Zastavljen problem bom predstavila na zidu Facebooka, prav tako bom posamezna vprašanja posredovala na zid, kjer jih bodo lahko drugi komentirali in na njih odgovarjali. Preučila bom posamezne odgovore in poskušala iz njih izluščiti najboljše. Posamezne dileme in razmišljanja bom prav tako posredovala na zid.

Da bom čim bolje opravila s prvim korakom bom:

- ustanovila Facebook stran Informacijska pismenost sodobne družbe
- čim več ljudi oziroma prijateljev bom povabila, naj se pridružijo nastali strani
- problem bom predstavila v širšem kontekstu vsem članom strani

- vse člane bom napotila k sodelovanju pri zastavljenemu problemu in posredovanju raznih informacij iz drugih virov na zid (razne povezave na druge bloge, članke, prispevke, video vsebine in tako dalje)
- vse člane bom napotila k branju vsebin na zidu, prav tako jih bom poskušala usmeriti v njihovo aktivnost (komentiranje, branje, tako imenovano všečkanje, pisanje bloga, diskusije in tako dalje)
- povprašala jih bom o njihovih izkušnjah pri pisanju znanstvenih člankov, blogov, diplomske ali seminarske naloge v zvezi z uporabo Facebooka
- člane bom povprašala, če morda poznajo kakšne aplikacije, ki nam lahko pomagajo pri raziskovanju našega problema

2. Strategija iskanja informacij

Facebook nam lahko pomaga pri iskanju virov. Za začetek iskanja virov bom uporabilo metodo tako imenovanega brainstorminga.

- Na razpravah bom odprla novo temo »kje vse bomo iskali gradiva«. Tu bodo člani strani lahko povedali, na katerih spletnih mestih nameravajo poiskati informacije, ki nam bodo pomagale odgovoriti na zastavljena vprašanja.

3. Lokacija in dostop

- Ponovno bom odprla novo razpravo »Vsi zbrani viri o temi informacijske pismenosti in o učenju v povezavi s FB«.
- Posameznike bom tudi prosila, da povedo, kje v določenem viru se nahaja informacija o temi, ki jo želijo izpostaviti ali o čem je tema celotnega vira.
- Povezave se bodo navezovala na razne članke, e-knjige, bloge, spletne strani, forume, videe in tako dalje.

4. Uporaba informacij

- Na zidu bom odprla diskusijo na temo, katere vire uporabiti oziroma kateri niso smiselni za uporabo.
- Na Facebook strani Informacijska pismenost bom naredila nov zavihek, ki ga bom naredila z uporabo aplikacije »Static Fbml«. Sem bom dodala vse povezave na vire, ki jih bomo uporabili. Vire bom organizirala po pravilih za organiziranje informacijskih virov.
- Zastavila bom tudi temo o organiziranju informacijskih virov, zato bom povprašala po izkušnjah o citiranju, kje lahko pridemo do informacij in kako se pravilno ureja informacijske vire.

5. Sinteza

- Napisala bom blog, v katerem bom predstavila osnutek analize izbrane raziskave, poleg tega bom na podlagi analize zavrnila ali sprejela zastavljeno hipotezo.
- Vse vključene bom povabila h komentiranju in posredovanju predlogov k izboljšanju napisanega osnutka

6. Vrednotenje

- Lastno vrednotenje rešitve problema bom predstavila samo v diplomski nalogi.
- Zunanje vrednotenje bom izvedla tako, da bom poskušala izboljšati analizo raziskave (osnutek), glede na komentarje v prejšnjem koraku. Končne rešitve bom predstavila v blogu, ki bo predstavljal rešitev zastavljenega problema tega projekta na Facebooku.
- Vse vključene bom prosila, da odgovorijo na vprašanje o uspešnosti rešitve problema. Uporabila bom aplikacijo, ki se imenuje »Poll«.
- Čisto na koncu bom na zid posredovala tudi svojo diplomsko nalogo.

6 ANALIZA RAZISKAVE O UČENJU IP NA FACEBOOKU

Moja raziskava se nanaša na preizkušanje različnih konceptov, pristopov in orodij, ki jih ponuja Facebook pri učenju in izboljševanju IP posameznikov. Po korakih modela Big6 sem poskušala posameznike poučiti o IP in možnostih učenja, ki jih ponuja Facebook. To sem storila, tako da sem preizkušala raznovrstne reakcije posameznikov na moje pobude, hkrati sem jih usmerjala k aktivnosti in iskanju informacij na temo IP v povezavi s Facebookom.

Raziskava je bila narejena na Facebook strani Informacijska pismenost,⁴ kjer je trenutno vključenih 176 članov, med njimi 100, in 76 žensk. Raziskavo sem izvajala od 26. septembra do 22. oktobra 2010.

Raziskava je potekala brez zapletov. Edini problem, ki sem ga imela, je bila premajhna aktivnost uporabnikov. Pri komentiranju, iskanju virov, razpravah in tako dalje je sodeloval le manjši delež vseh udeležencev strani informacijska pismenost. Kljub večkratni pobudi k sodelovanju, mi tega ni uspelo doseči. Če bi pridobila mnenje večjega števila ljudi bi bila raziskava še bolj zanimiva in pestra, vendar so se posamezniki, ki so se odzivali na moje pobude zelo potrudili in zato lahko rečem, da sem s stranjo na Facebooku dosegla svoj namen.

⁴ Raziskava je dostopna na naslovu: http://www.facebook.com/pages/Informacijska-pismenost-sodobne-druzbe/100704529991577?v=app_2373072738#!/pages/Informacijska-pismenost-sodobne-druzbe/100704529991577. Tu bi še rada dodala, da je en uporabnik od časa izvajanja te raziskave do tega trenutka očitno svoj račun deaktiviral, kar pomeni da ga nikjer ne vidimo, čeprav je podajal svoja mnenja. Ena uporabnica pa se je preimenovala. Mnenja podana v raziskavi oziroma sama raziskava je v različnem času lahko nekoliko različna, drugačna ali nepopolna.

6.1 POTEK RAZISKAVE

Kot sem že nekajkrat omenila, je raziskava potekala po korakih modela Big6. Poskušala sem se držati svojega zastavljenega načrta, zato so se najbolj pomembne aktivnosti vršile takole:

- ustanovitev strani informacijska pismenost
- vse prijatelje na svojem socialnem omrežju sem povabila, naj postanejo oboževalci
- pisanje bloga z naslovom Namen strani informacijska pismenost
- na zid sem posredovala vprašanje Kaj je informacijska pismenost in pod njim navedla nekaj virov na to temo
- objava ankete z vprašanjem Ali se lahko s pomočjo Facebooka naučimo informacijske pismenosti
- posredovanje posameznih vprašanj, ki sem si jih zastavila na zid
- pod zavihkom razprave sem odprla novo temo, ki se je nanašala na rezultate anketnega vprašanja, ki se je glasil: Kaj meniš? Ali nam Facebook lahko pomaga pri učenju informacijske pismenosti?
- naslednja tema se je nanašala na FB aplikacije, in sicer, ali nam lahko pomagajo pri učenju, kritičnemu razmišljanju in predstavitvi informacij
- odprla sem tudi temo Kje vse bomo iskali gradiva, v kateri smo navajali vsa možna mesta, kamor smo pogledali za primernimi elektronskimi viri
- naslednja tema se je nanašala na vse zbrane vire o temi IP, učenju in Facebooku. Poleg tega je bilo potrebno navesti, o čem določen vir govori oziroma kje se nahaja tisto, kar želi kdo izpostaviti
- vse vire sem strnila skupaj in jih posredovala pod novim zavihkom gradiva

6.2 ANALIZA ODGOVOROV

Tu bom analizirala odgovore na posamezna raziskovalna vprašanja, ki sem jih zastavila na zidu Facebooka. Nekatere bom poskušala argumentirati s svojim lastnim kritičnim razmišljanjem.

Kaj meniš? Ali nam Facebook lahko pomaga pri učenju informacijske pismenosti?

Večina anketirancev je (devet ljudi) odgovorila z da, eden je bil mnenja, da to ne drži. Skozi celoten potek raziskovanja je aktivno sodelovalo le nekaj posameznikov, ki so vsi podali svoja mnenja pri vprašanju, zato menim, da je bil odziv slab, ker posamezniki v tej smeri uporabe Facebook še niso razmišljali.

Na kakšne načine lahko komuniciramo in kako ta komunikacija poteka?

Glede načinov komuniciranja so bili podani naslednji odgovori:

- iz zida na zid
- s komentiranjem izjav, napisanih na zidu
- klepet samo z izbranim prijateljem
- s pisanjem blogov
- s sodelovanjem v diskusijah

O poteku komunikacije na Facebooku je zanimiv komentar, ki ga je podala Nives, da se zadnje čase Facebook vse bolj uporablja kot samopromocija, ki je pretirano enostranska s strani človeka, ki na primer želi uspeti v glasbi in se zato promovira s pisanjem po zidu in ustvarjanju več Facebook strani. Ta komentar se mi zdi smiseln in se lahko nanaša tudi na vse bolj pogosta opažanja, da socialnih omrežij pri nas še ne znamo izkoriščati za resno delo in učenje. Uporabnik Twiterja z imenom *Brinolina*⁵ po dveh in pol mesecih Twitanja

⁵ Izjava je dostopna prek: <http://twitter.com/#!/Brinolina/status/29176664096>

opaža, da le 30 % ljudi uporablja Twitter za namene posredovanja zanimivih povezav iz medijev, ostali so tam z namenom, da kaj prodajo. Druga dva uporabnika *ikanic*⁶ in *fvnek*⁷ govorita o odzivu na napisan blog o Slovenskem poimenovanju terminov. Pri tem računata na pomoč širše strokovne javnosti v obliki razprave, za katero se bojita, da ne bo zaživela zaradi množičnosti kanalov, kjer se lahko odvija, in zaradi nepopolnosti slovenskega spletnega družjenja.

Dejan pravi, da je komunikacija na Facebooku zelo raznolika in poteka preko različnih kanalov. Največjo prednost vidi v tem, da se vsak komentar, mnenje ali potrditev časovno beleži, torej lahko vidimo, kako posameznik skozi debato spreminja svoje mišljenje zaradi mnenja nekega prijatelja, znanca ali nekoga tretjega.

Tak način komuniciranja lahko pomeni nezavedno učenje, ki se razvija pri posamezniku, ko aktivno sodeluje v določenih debatah. Prav to se je zgodilo Juretu, ki je na začetku striktno trdil, da nam Facebook ne more pomagati pri učenju. Kasneje ga je začel zanimati, zato je raziskal področje aplikacij, ki nam jih ponuja Facebook, in ugotovil, da je vse odvisno od posameznika in da na Facebooku obstaja veliko aplikacij, ki nam omogočajo učenje o različnih stvareh ali pa nam pomagajo pri predstavitvi določene teme.

Kakšne so možnosti predstavitve virov, ki jih Facebook ponuja?

Komentarji se nanašajo na različne možnosti, kot so objavljanje video vsebin iz drugih portalov ali nalaganje videov na zid, objavljanje slik, kopiranje povezav na zid, ki vodijo do raznih raziskav, diplomskih del ter razprav na forumih in blogih. Rok je vse skupaj povzel s trditvijo, da vse vire iz spleta lahko objavimo na Facebooku. Sama bi še dodala, da lahko objavimo tudi gradiva, ki so shranjena na trdih diskih naših računalnikov.

6 Izjava je dostopna prek: <http://twitter.com/#!/ikanic/status/23172542563>

7 Izjava je dostopna prek: <http://twitter.com/#!/fvnek/status/23173043042>

Ali obstajajo aplikacije, ki nam omogočajo lažjo izbiro, kadar nastanejo dileme?

Primer take aplikacije je »Poll«, s katero sem zastavila ključno vprašanje našega raziskovanja, vendar Nives meni, da ne smemo pozabiti na enostavno komentiranje in sodelovanje v diskusijah, ki so boljši vir za analitično prikazovanje problema, saj z navadno »Poll« anketo pridobimo le zaprte tipe odgovorov. Dejan je k Nivesinemu komentarju dodal, da so tudi »razprave« in »zapiski«, kjer lahko pišemo bloge aplikacije, ki jih je razvil Facebook. Obstajajo tudi take, ki so jih razvili drugi.

Jure se je še posebej potrudil in našel tri aplikacije, ki nam lahko pomagajo pri učenju o določenih temah ali pri predstavitvi določene teme.

- **Learn**

Learn je zabavna aplikacija, ki nam ponuja učne vsebine, ki se nanašajo na geografijo držav, jezike, pesmi, znane osebnosti in tako dalje.

- **Podclass**

Podclass je aplikacija, ki nam omogoča, da naredimo predstavitev določene teme v obliki predavanja in na ta način lahko učimo druge, lahko se tudi mi učimo iz predavanj, ki so jih ustvarili drugi. Predavanja lahko posreduješ na zid in dobivaš razna vprašanja, na katera odgovarjaš.

- **Divshare**

Divshare je aplikacija, preko katere lahko naložimo video, slike ali kakršne koli datoteke, kot so ppt, doc, mp3 in druge datoteke. Lahko jih pošljemo drugi osebi ali pa jih objavimo kar na Facebook zidu.

Ali je komunikacija na Facebooku enosmerna ali poteka v obe smeri?

Jure meni, da je način komunikacije posameznika na Facebooku odvisen od načina interakcijskega vedenja človeka v realnem življenju, torej, da ljudje, ki imajo bolj družabno

življenje, to odražajo tudi z objavo statusov na Facebooku. Nives meni, da je komunikacija definitivno dvosmeren proces, ne glede na posameznika in njegova zanimanja, saj si se že s tem, ko se prijaviš na Facebook odločil za dvosmerno komunikacijo. Z vseh strani dobivaš vizualne pozive (dregljaji, priporočilo prijateljev, povabilo v skupino ali stran, udeležba na dogodku in tako dalje) in vpogled v svet svojih prijateljev.

Z Nives se strinjam, da se že ob prijavi na socialno omrežje odločiš, da boš obkrožen z nekimi dogodki in pozivi, na katera je potrebno odgovarjati vsaj do določene mere, drugače bi bil na Facebooku lahko brez enega samega prijatelja, vključen ne bi bil v nobeno skupino, stran in tako dalje. Medij, kot je Facebook, je namenjen interakciji in če ga kot takega ne sprejemaš, potem je bolje, da na njemu nisi več aktiven.

Na kakšne načine nam lahko obvladovanje tega medija pomaga pri učenju IP?

Glede na zastavljeno anketno vprašanje čisto na začetku, ali nam Facebook lahko pomaga pri učenju informacijske pismenosti, smo dobili večinski odgovor da, zato sem vprašanje postavila nekoliko drugače.

Večina vas meni, da nam obvladovanje Facebooka lahko pomaga pri učenju informacijske pismenosti ali učenju o katerikoli stvari? Kako? Nekateri menite, da ne. Zakaj ne?

Tisti, ki menijo, da nam Facebook lahko pomaga pri učenju, govorijo predvsem o komunikaciji, posredovanju podatkov, debati in deljenju različnih mnenj, ki jih lahko posredujejo na zid preko sporočil, klepeta in aplikacij, ki nam omogočajo različne stvari, na primer predstavitev seminarske naloge, urejanje slik, anketiranje in tako dalje. Miha meni, da je način, pri katerem si izmenjujemo različna mnenja, lahko koristen pri kakšnih projektih nalogah, poleg tega se na tak način učimo drug od drugega.

Zanimivo je tudi Majino mnenje, v katerem pravi, da nam Facebook lahko koristi pri učenju oziroma informiranju o katerikoli stvari. Svojo trditev podkrepi z lastnim primerom, da njo zanimajo stvari glede zdravega in aktivnega življenja, zato sledi strani na Facebooku

aktivni.si in tam vedno dobi kakšne koristne informacije o prehrani, gibanju, zdravem življenju in tako dalje.

Osebnostno se strinjam z Majo, vendar je to odvisno od posameznika, kako na platformo, kot je Facebook, gleda. Če ga jemlje zgolj za zabavo in ohranjanje stikov s prijatelji, potem očitno še ni odkril vseh njegovih možnosti in potencialov, ki jih ima za izobraževanje in učenje o stvareh, ki nas zanimajo. Prednost pri vsem tem je, da nam ni potrebno iskati informacije, te pridejo same do nas. Če bo nekoga zanimalo področje informacijske pismenosti in bo postal član strani informacijska pismenost, bodo informacije prišle do človeka preko objave na zidu.

Irena je poudarila, da je Facebook predvsem namenjen informiranju ljudi s skupnimi interesi, kar podkrepi z možnostjo ustvarjanja dogodkov. Sama menim, če je skupni interes določenih ljudi učenje na Facebooku potem, je to idealno okolje za izmenjavanje učnih praks, orodij in mnenj.

Tisti, ki so mnenja, da nam Facebook ne more pomagati pri učenju, odgovarjajo, da je Facebook namenjen zgolj zabavi in da je medij preveč moteč, da bi ga uporabljali za učenje, ker je vse preveč stvari na Facebooku, ki nas od učenja odvrta.

6.3. UGOTOVITVE

Facebook je medij, ki nam olajša učenje IP, če ga znamo uporabljati za te namene. Zdi se mi, da posameznikom manjka predvsem »obvladovanje medija«, kar se nanaša na slabo raziskovanje o dodatnih možnostih, ki nam jih ponuja.

Poleg tega je pomembno tudi zavedanje, da je na Facebook včlanjenih preko petsto milijonov uporabnikov. Ljudje povprečno preživijo sedemsto milijonov minut na Facebooku, vsak mesec posredujejo preko trideset milijonov povezav, novic, blogov, slik in

tako dalje. Na platformi Facebooka najdemo tudi preko petsto petdeset tisoč aktivnih aplikacij (Facebook 2010).

Glede na zgornjo statistiko o aktivnosti posameznikov na Facebooku, bi si upala trditi, da je med vsemi aktivnimi uporabniki tudi peščica tistih, s katerimi se lahko povežemo z namenom izobraževanja in učenja. Ljudje na Facebooku namreč ne govorijo le o dogodkih v svojem življenju, ampak si delijo tudi zanimive povezave, ki vključujejo članke in druge dokumente, ki jih včasih niti z Googlom ne moremo najti. Res je, tako kot so nekateri izrazili v raziskavi, da je Facebook primarno namenjen povezovanju s prijatelji in ohranjanju stikov z njimi ter da na njem preživimo veliko časa zaradi nepotrebnega klepeta, gledanja slik, videov in tako dalje. Lahko bi rekla, da je Facebook kot računalnik, ki ga lahko uporabljamo za ogromno različnih stvari. Med njimi je tudi učenje in zapravljanje časa. Kako ga bomo uporabljali pa je odločitev posameznika.

Skozi pripravo in sam potek raziskave na Facebooku sem pridobila tudi nekatere nove poglede na cilj mojega raziskovanja. Hotela sem dokazati, da nam Facebook lahko pomaga pri učenju, vendar je glede na njegovo množično uporabo, smiselna tudi kombinacija različnih medijev. Facebook je lahko dober kanal, preko katerega se dodatno razširjajo neke teme, katerih bolj primerno mesto na spletu je kje drugje. Na primer, če nekdo piše blog ali pa objavi knjigo, pripravi razstavo in tako dalje, lahko preko Facebooka obvesti druge. Ravno tako bi glede IP lahko rekli, da je učenje IP skozi uporabo določenih specializiranih orodij za posamezne korake v okviru reševanja problemov na primer pri urejanju referenc bolj primerno in učinkovito, če uporabimo Cannotate ali Myendnote, ker nam ponujata veliko boljše predstavitev referenc kot statično prikazovanje na Facebooku. Po drugi strani je iznajdljivost v prilagajanju posameznih storitev konkretnim potrebam tudi na nek način neomejena. Glede na množično uporabo in poznavanje delovanja Facebooka s strani njegovih uporabnikov je lahko velika prednost, če se aplikacije integrirajo v eno samo platformo. Menim, da je na Facebooku še veliko manevrskega prostora v smislu integracije drugih orodij, ki se razvijajo v obliki aplikacij.

7 ZAKLJUČEK

Informacijska pismenost je, kot smo že ugotovili, nujna, če želimo v sodobni družbi normalno delovati, zato je pomembno, da se skozi vse življenje poskušamo čim bolj izobraziti ali izučiti v smeri boljše informacijske pismenosti, da se v različnih situacijah v življenju bolje znajdemo. Glede na bliskovit razvoj spleta je težko slediti vsem novostim in prednostim, ki nam jih ponuja, zato se včasih niti ne zavedamo, kako nam lahko neko orodje, kot je na primer Facebook, pomaga pri razširjanju informacij in posvetovanju o problemih s katerim se ukvarjamo.

Raziskava, ki sem jo izvedla na Facebooku, dokazuje, da je Facebook medij, ki ima velik potencial pri učenju, reševanju problemov, deljenju mnenj in navsezadnje tudi pri lajšanju učenja informacijske pismenosti, kar dokazuje uspešno izvedena raziskava. V sami raziskavi sem poskušala posameznike spodbuditi k raziskovanju in razširjanju mnenj o tem, na katere načine lahko uporabimo Facebook, kadar naletimo na kakšen problem. Svojo zastavljeno hipotezo lahko potrdim, saj se Facebook po izkušnjah uporabnikov uporablja za razširjanje informacij in posvetovanje o problemih, s katerimi se nekdo ukvarja.

Uporabniki so navedli kar nekaj prednosti Facebooka kot medija za učenje in podporo pri pridobivanju IP. V zadnjem delo svoje diplomske naloge bom zato primerjala Facebook s klasičnimi in elektronskimi načini učenja.

Facebook v primerjavi s klasičnimi načini učenja

V primerjavi s klasičnimi načini učenja je Facebook medij, s katerim ustvarimo virtualni prostor, ki je bolj spontan kot na primer predavalnica ali knjižnica na fakulteti. V tem virtualnem prostoru se vsi počutijo enakopravne, tako »učitelji« kot »učenci«, kar motivira uporabnike, da se ravna po lastnih interesih in prepričanjih. Prav ta samostojnost in samozavest pri posameznikih vzpodbudi medsebojne interakcije v obliki pisanja kratkih

sporočil na zid, klepeta, posredovanju zanimivih povezav, kot so videi, slike in tako dalje. Nekateri svoje interese ali morda celo znanje hočejo pokazati širši skupini ljudi, zato ustvarjajo strani, skupine in aplikacije, ki so na voljo drugim uporabnikom, da jih izkoristijo za svoje namene. Učenje na tak način postane zanimivo, moderno in kar je najbolj pomembno, da vedno znova angažira kritično razmišljanje pri posameznikih. V razredu se velikokrat interesi učiteljev in učencev glede učne snovi ne ujemajo, zato je motivacija do pridobivanja novega znanja manjša in tudi kanalov komuniciranja in posredovanja informacij je manj. Posledica tega je, da učencem postane predavanje dokaj monotono in nezanimivo. Če se osredotočimo še na uporabo Facebooka pri klasičnem učenju, kot je učenje v razredu, je njegova uporaba primerna kot podpora pri učni uri, da ustvari predavanje bolj privlačno in pestro. Lahko ga uporabljamo že pred začetkom učne ure, med in po učni uri, s posredovanjem vprašanj, raznih povezav, komentarjev na posamezne trditve in tako dalje (Social learning academy. 2010 in TLRP 2008).

Kljub predpostavki, da imajo socialna omrežja potencial za učenje in izobraževanje, nekateri kritiki menijo, da tudi odvrčajo učence od učenja. Taka orodja naj bi oddaljevala študente od formalnega izobraževanja v realnem življenju. Poleg tega je potrebno primerno poskrbeti za posameznike, ki načrtno pišejo slabonamerne komentarje glede posameznih tem, ljudi ali celo sistema (TLRP 2008).

Facebook v primerjavi z elektronskimi načini učenja

Če Facebook primerjamo z drugimi elektronskimi viri učenja, kot je Wikipedija, videoposnetki z Youtuba, blogi ali komunikacija preko elektronske pošte in forumov, RSS naročili in tako dalje, lahko trdim, da je Facebook najbolj prožen in prilagodljiv medij, ki vsebuje ves potencial drugih medijev, saj so vsi integrirani v platformo Facebooka, le da so nekateri bolj, drugi nekoliko manj izkoriščeni.

Aidan Henry v svojem blogu pravi, da se moramo sprijazniti s tem, da so nekatere aplikacije spleta 2.0, kot so RSS novice, widgeti, tako imenovani vključki, aplikacijski programski vmesniki in wikiji, povprečnim uporabnikom spleta čista neznanca z izjemo

forumov, videjev in blogov. Zakaj? Ker imamo Facebook, ki je uporabnikom veliko bolj domač in razumljen, hkrati pa nam ponuja vse potenciale spleta 2.0. To pomeni, da Facebook množici ljudi približuje uporabo spleta 2.0., čeprav se tega ne zavedajo. Facebooku je to uspelo s preimenovanjem teh zahtevnih izrazov in fraz, ki se zdijo tako prefinjene in zastrašujoče, v bolj enostavne. Množica ljudi je zato masivno sprejela to novo tehnologijo medse in se je nanjo privadila (Aidan 2007).

Največja prednost Facebooka v primerjavi z ostalimi elektronskimi mediji pri izobraževanju in tudi vseh drugih uporabah je v tem, da ga uporablja masovno število ljudi, ki so se ga navadili, in da omogoča več medijske vsebine, trenutno interakcijo in integriranje drugih orodij v obliki aplikacij. Bloganje, elektronska pošta, forumi in tako naprej se selijo na Facebook, ker le-ta omogoča uporabniku bolj prijazen način pregleda nad vsemi aktivnostmi v platformi Facebooka.

Večina uporabnikov gleda na Facebook kot orodje za druženje, kar je tudi njegov prvotni namen, zato ima tudi nekaj slabosti pri vključevanju v izobraževanje. Ne glede na to, da uporabniki, na primer študentje, izkoriščajo vse funkcije Facebooka, kot so spremembe v profilu, preverjajo novice in objavljene vire svojih prijateljev, si pošiljajo sporočila, pridružujejo skupinam in stranem, pišejo po zidovih, gledajo in nalagajo razne videe in fotografije, pišejo bloge, širijo svoje omrežje, se je na podlagi raziskave izkazalo, da se vse te aktivnosti drastično zmanjšajo, ko se na Facebooku dogajajo aktivnosti akademskega značaja. Očitno je, da bo potrebno pri vključevanju socialnih omrežij v izobraževanje narediti korak v smeri, da bodo študentje imeli občutek, da gre za njihov namen in ne za namen formalnega izobraževanja (O'Rawe 2010).

Menim, da stran Informacijska pismenost sodobne družbe ni v celoti izkoristila potenciala za podporo pri izobraževanju o informacijski pismenosti, kar bi pripisala trditvi v prejšnjem odstavku. Da bi v prihodnosti stran bolje zaživela, jo bom poskušala nadgraditi v tej smeri, da bom uporabnikom ponujala rešitve problemov, ki jih bodo posredovali na zid. Jaz bom delovala kot svetovalka, pri tem mi bodo pomagali vsi člani strani informacijska pismenost sodobne družbe.

8 Viri in literatura

- Aidan, Henry. 2007. *How Facebook Is Bringing Web 2.0 Mainstream*. Dostopno prek: <http://www.mappingtheweb.com/2007/07/19/facebook-web-20-mainstream/> (10. december 2010).
- Andragoški kolokvij. 2000. *Pismenost, participacija in družba znanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Australian and New Zealand Institute for Information Literacy. 2004. *Australian and New Zealand Information Literacy Framework: principles, standards and practice*. Dostopno prek: <http://www.anziil.org/resources/Info%20lit%202nd%20edition.pdf> (29. avgust 2010).
- Bawden, David. 2001. Information and digital literacies: a review of concepts. *Journal of Documentation* 57 (2): 218-259.
- Big6. 2010. *What is the Big6?* Dostopno prek: <http://www.big6.com/what-is-the-big6/> (25. julij 2010).
- Center RS za poklicno izobraževanje. 2007. *Priznavanje in potrjevanje neformalno in priložnostno pridobljenega znanja*. Dostopno prek: http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/Publikacije/Potrjevanje_Neformalno%20znanje.pdf (3. avgust 2010).
- Doris, Gomezelj Omerzel in Nada Trunk Širca. 2006. Priznavanje znanja, pridobljenega z neformalnim in izkustvenim učenjem. *Management* 1 (2): 159-173.
- EPSRC. 2008. *Educating 2.0? Designing the web for teaching and learning*. Dostopno prek: <http://www.tlrp.org/pub/documents/TELcomm.pdf> (3. avgust 2010).
- Evropska komisija za spodbujanje medijske pismenosti. 2007. *Medijska pismenost: ali ljudje resnično razumejo, kako bi lahko čim boljše izkoristili spletne dnevnike, iskalnike ali interaktivno televizijo?* Dostopno prek: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1970&format=HTML&aged=1&language=SL&guiLanguage=en> (10. september 2009).
- Facebook. 2010 *Statistics*. Dostopno prek: <http://www.facebook.com/press/info.php?statistics> (18. oktober 2010).

- Gantar, Pavel. 2004. Informacijska družba – Izzivi in realnost za Slovenijo. *Teorija in praksa* 40 (1-2): 212-219.
- Godec, Nataša, Janez Jug in Mirjam Kotar, ul. 2006. *Zbornik posvetovanja specialnih in visokošolskih knjižnic*. Dostopno prek: <http://publikacije.zbds-zveza.si/zborniki2006-01/godec.pdf> (3. avgust 2010).
- Informatika in tehnologije komuniciranja. 2010. *Osnovni pojmi s področja informatike in tehnologij komuniciranja*. Dostopno prek: <http://www.itk.uni-mb.si/Pojmi.aspx#IKT> (15. junij 2009).
- INTI. 2006. *Računalniška pismenost*. Dostopno prek: http://www.inti.si/index.php?option=com_content&task=view&id=50&Itemid=84 (10. september 2010).
- Lavtar, Darja. 2003. *Informacijska pismenost*. Dostopno prek: <http://uploadi.www.ris.org/editor/lavtar-darja.pdf> (12. junij 2010).
- Lonsdale, Michele in Doug McCurry. 2004. *Literacy in the new millenium*. Dostopno prek: <http://www.ncver.edu.au/research/proj/nr2L22/Lonsdale&McCurry.pdf> (10. September 2010).
- Lyon, David. 1995. *The Roots of the Information Society Idea*. A Reader. Sage Publications, London.
- Novljan, Silva. 2002. Informacijska pismenost. *Knjižnica* 46 (4): 7-24
- O’Rawe, Mary. 2010. *Can we be “friends”? Social networking and student engagement in an academic environment*. Dostopno prek: <http://www.shannoncollege.com/wp-content/uploads/2009/12/THRIC-2010-Full-Paper-M.ORawe2.pdf> (12. december 2010).
- Oneil, Chris in Rob Bayuk. 2010. *Web literacy for the Digital generation*. Dostopno prek: <http://www.slideshare.net/MSFTeducation/critical-thinking-and-web-research-iste-2010> (10. september 2010).
- P. M. 2010. Facebook najbolj obiskano družbeno omrežje. *Dnevnik*, 25. maj. Dostopno prek: http://www.ris.org/uploadi/editor/127655391426.05.2010_0526srja_41.pdf (10. oktober 2010).

- Peršin, Tanja. 2008. *Informacijska pismenost in digitalni razkorak: Neegalitarnost v sodobni družbi in oblikovanje participativne elite*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Pivec, Franci. 2004. *Informacijska družba*. Maribor: Subkulturni azil.
- RIS. 2010. *Facebook: 500 milijonov uporabnikov – pregled po državah*. Dostopno prek: http://www.ris.org/2010/07/Raziskave/Facebook_500_milijonov_uporabnikov_8211_pregled_po_drzavah/ (10. september 2010).
- RTVSLO. 2009a. *Če to berete..., ste digitalno pismeni*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/kultura/drugo/ce-to-berete-ste-digitalno-pismeni/211799> (9. september 2009).
- RTVSLO. 2009b. *Evropska komisija za spodbujanje medijske pismenosti*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/evropska-unija/evropska-komisija-za-spodbujanje-medijske-pismenosti/210495> (10. september 2009).
- Social learning academy. 2010. *How to use Facebook for social learning*. Dostopno prek: <http://www.c4lpt.co.uk/140Learning/facebook.html> (6. avgust 2010).
- Strehovec, Janez. 2004. Pismenost za svetovni splet: Kako brati digitalna novomedijska besedila. *Jezik in slovstvo* 49 (1): 51-76.
- TLRP. 2008. *Education 2.0? Designing the web for teaching and learning: A Commentary by the Technology Enhanced Learning phase of the Teaching and Learning Research Programme*. Dostopno prek: <http://www.tlrp.org/pub/documents/TELcomm.pdf> (10. november 2010).
- United Nation Educational Statistical Scientific and Cultural Organization. 2002. *Functional literacy*. Dostopno prek: http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=5014_201&ID2=DO_TOPIC (12. julij 2010).
- Webster, Frank 2002 *The Information Society Revisited*. In: Lievrouw, Leah A./Livingstone, Sonia (Eds.) (2002) *Handbook of New Media*. London: Sage.
- Wikipedia. 2009a. *Informatization*. Dostopno prek: <http://en.wikipedia.org/wiki/Informatization> (10. junij 2009).

- Wikipedia 2009b. *Web 2.0*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Web_2.0 (4. avgust 2009).
- YouTube. 2010a. *Using Facebook to teach*. Dostopno prek: <http://www.youtube.com/watch?v=Vj-XCUIbbcE> (7. avgust 2010).
- YouTube 2010b. *Social media revolution 2010*. Dostopno prek: http://www.youtube.com/watch?v=NB_P-_NUdLw (2. februar 2011).